Zadání okruhů ke SZZk z Pedagogické propedeutiky pro studenty bakalářského stupně studia učitelství pro 2. stupeň ZŠ a SŠ

Zkratka: KPG/SZPR@

Charakteristika: Okruhy v rámci bakalářského studia programů se zaměřením na vzdělávání (bakalářský stupeň strukturovaného studia učitelství)

Platné pro akademický rok 2026/2027

ČÁST - PEDAGOGIKA

1. Charakterizujte pedagogiku jako vědní obor. Popište a interpretujte historický vývoj pedagogiky jako vědy. Vysvětlete vztah pedagogiky k ostatním vědám. Charakterizujte předmět, znaky a funkce pedagogiky jako vědy. Vysvětlete vztah a propojení pedagogické teorie a pedagogické praxe. Uveďte systém pedagogických disciplín. Popište a zhodnoťte aktuální problémy a otázky pedagogiky s ohledem na potřeby českého školství.

2. Popište a objasněte faktory rozvoje lidského jedince – biologické faktory, prostředí, výchova. Definujte výchovu (edukaci), její pojetí, atributy, funkce, význam, podmínky. Vysvětlete na konkrétním příkladu rozdíl mezi intencionálním a funkcionálním výchovným působení. Charakterizujte sebevýchovu.

3. Vysvětlete kategorii výchovný proces – etapy, fáze a principy výchovného procesu. Uveďte výchovné zásady a efektivitu výchovného procesu. Vysvětlete kategorii podmínky a prostředky výchovy.

4. Charakterizujte profesi učitele. Uveďte požadavky kladené na učitele při výkonu jeho profese. Uveďte aktuální problémy pedagogické profese. Prezentujte možné typologie učitele a vývoj profesní dráhy učitelů.

5. Charakterizujte kázeň a autoritu učitele jako výchovný prostředek. Popište možnosti užití reflexe a sebereflexe jako nástroje prevence a diagnostiky syndromu vyhoření u pedagogických pracovníků.

6. Vysvětlete koncepty – pedagogický (výchovný) pesimismus, utopismus, optimismus, pedagogický realismus a jejich vliv na pojetí práce učitele. Charakterizujte interakci vychovatele a vychovávaného. Uveďte a argumentujte specifika výchovné práce s jedinci se speciálními potřebami, obhajte koncept integrace a společného vzdělávání.

7. Charakterizujte specifika pedagogické komunikace (verbální, neverbální, činem). Uveďte příklady paralingvistických projevů a zhodnoťte jejich roli ve výchovně-vzdělávacím procesu. Charakterizujte typické bariéry v pedagogické komunikaci a předpoklady úspěšné komunikace v edukačním prostředí. Obhajte asertivitu jako vhodný prostředek komunikace.

8. Charakterizujte prostředí školy a uveďte příklady vlivu prostředí školy na výchovně vzdělávací proces. Uveďte možné inspirace alternativními pedagogickými systémy pro zefektivnění výchovného procesu.

9. Charakterizujte základy kvantitativně a kvalitativně orientovaného výzkumu v pedagogice (metody lidského poznávání, proveďte jejich vzájemné porovnání, uveďte klady, zápory, charakterizujte rozdíly výzkumu ex-post-facto a experimentu).

10. Charakterizujte základní typy měření v pedagogickém výzkumu a popište typy proměnných. Vysvětlete vlastnosti dobrého měření, výzkumné problémy (výzkumné otázky), věcné a statistické hypotézy ve výzkumu.

11. Charakterizujte základní metody sběru empirických dat a na konkrétních příkladech objasněte jejich použití.

12. Popište typické postupy zpracování dat v pedagogických výzkumech (četnosti, grafické metody zobrazování dat, charakteristiky polohy, metody průzkumové analýzy dat, normální rozdělení).

13. Prezentujte kategorii výuková metoda a uveďte jejich klasifikaci (dle vámi vybraného autora). Demonstrujte možnosti využití vhodných výukových metod ve výchovně vzdělávací činnosti.

14. Prezentujte kategorii organizační forma výuky a uveďte jejich klasifikaci. Demonstrujte možnosti využití vhodných organizačních forem výuky ve výchovně vzdělávací činnosti.

15. Charakterizujte pedagogickou diagnostiku a argumentujte její význam v současné škole. Popište základní metody pedagogické diagnostiky. Charakterizujte způsoby a význam hodnocení ve školní praxi.

16. Charakterizujte současné pojetí vzdělávání v kontextu předchozího historického vývoje pedagogické teorie a praxe.

17. Definujte didaktiku jako vědeckou disciplínu a začleňte ji do systému pedagogických věd. Objasněte pojem didaktický trojúhelník a uveďte příklady či důsledky preference jednotlivých aspektů didaktického trojúhelníku.

18. Definujte pojem výukový cíl. Vyjmenujte požadavky na formulaci výukových cílů, aby jich mohlo být ve výuce co nejefektivněji dosaženo. Vysvětlete pojem aktivní (aktivizační) slovesa. V rámci jednoho tématu uveďte čtyři konkrétní příklady jejich použití při formulaci výukového cíle. S využitím zvolené taxonomie vyhodnoťte náročnost těchto cílů.

19. Vyjmenujte pořadí všech hierarchicky uspořádaných úrovní kognitivních cílů Bloomovy taxonomie a charakterizujte kognitivní procesy specifické pro tuto úroveň. Ke každé úrovni formulujte jednoznačně odpovídající výukový cíl v rámci jednoho tématu.

20. Objasněte principy, na kterých jsou postaveny taxonomie cílů afektivních. Vyjmenujte pořadí všech hierarchicky uspořádaných úrovní afektivních cílů vámi vybrané taxonomie a charakterizujte procesy specifické pro tuto úroveň. Ke každé úrovni formulujte jednoznačně odpovídající výukový cíl v rámci jednoho tématu.

21. Objasněte principy, na kterých je postavena taxonomie cílů psychomotorických. Vyjmenujte pořadí všech hierarchicky uspořádaných úrovní taxonomie psychomotorických cílů a charakterizujte procesy specifické pro tuto úroveň. Ke každé úrovni formulujte jednoznačně odpovídající výukový cíl v rámci jednoho tématu.

22. Prezentujte kategorii didaktické zásady a jejich význam v práci učitele. Vysvětlete postup učitelovy práce s chybou ve vyučování. Argumentujte chybu jako pozitivní jev pro učení žáka a uveďte konkrétní příklady práce učitele s chybou ve výuce.

23. Popište systém kurikulárních dokumentů aktuálně platných pro školy regionálního školství. U dokumentů na státní úrovni vymezte, čím a jak podmiňují podobu kurikulárních dokumentů na nižší úrovni.

24. Charakterizujte obecné principy práce učitele se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – postupy diagnostiky, poradenství, intervence.

25. Charakterizujte materiální didaktické prostředky a uveďte jejich možné klasifikace. Navrhněte, jaké materiální didaktické prostředky lze ve vašem aprobačním předmětu používat při realizaci zásady názornosti. Objasněte, jaká je jejich role při výuce i jaký je poměr učitelova slova a prezentace pomůcky.

26. Charakterizujte kategorii didaktická technika – interaktivní, programovatelná technika, virtuální a rozšířená realita, převrácená třída, otevřené vzdělávání, digitální gramotnost, informatické myšlení. Evropský rámec digitálních kompetencí pedagogů. Uveďte příklady využití v praxi učitele.

27. Charakterizujte vzdělávací soustavu České republiky a její základní strukturu (dle platné legislativy). Vymezte jednotlivé stupně a formy vzdělávání – předškolní, základní, střední, vyšší odborné, základní umělecké, jazykové a zájmové vzdělávání – a uveďte jejich hlavní specifika. Vysvětlete význam a využití Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (ISCED) a její vztah k české vzdělávací soustavě.

28. Objasněte školskou legislativu a uveďte práva a povinnosti účastníků vzdělávacího procesu s ohledem na provázanost školské legislativy s jednotlivými odvětvími práva soukromého a veřejného.

29. Charakterizujte základní přístupy, formy a stupně prevence rizikového chování v prostředí školy. Uveďte zásady primární prevence. Charakterizujte systém prevence ve školním prostředí - preventivní strategie školy, činnost jednotlivých aktérů.

PSYCHOLOGIE

1. Předmět zkoumání v psychologii, základní psychologické pojmy (prožívání, chování, psychické procesy a stavy, introspekce, sebereflexe). Systém psychologických věd.

2. Přehled základních psychologických směrů – psychoanalýza, behaviorismus, humanistická psychologie, kognitivní psychologie, transpersonální psychologie a představitelé jednotlivých směrů, gestalt psychologie.

3. Psychologická charakteristika osobnosti (univerzální znaky), determinace lidské psychiky (biologická, sociálně-kulturní a duchovní - Frankl, psychologický determinismus, nativistické a environmentální teorie).

4. Poznávací procesy a jejich charakteristika - čití a vnímání, představy a fantazie, paměť, pozornost, vědomí, myšlení a inteligence.

5. Temperament, přehled základních temperamentových typologií a možnosti jejich praktického využití (např. Kretschmer, Spranger, Eysenck, Pavlov, Jung). Emotivita a temperament.

6. Oblast citů a jejich význam v životě. Dělení a vlastnosti citů, fyziologie citů, pojem emoční inteligence (Goleman). Emoce a motivace.

7. Vývojová periodizace, příklady vývojových periodizací (Příhodova biopsychologická, Eriksonova psychosociální, Piagetova kognitivní, Freudova psychoanalytická, Kohlbergova morální).

8. Význam dětského výtvarného projevu. Zásady práce s výtvarným projevem dětí. Kresba jako prostředek k poznávání osobnosti dítěte. Další možnosti práce s dětským výtvarným projevem.

9. Vymezení normality a abnormality, druhy norem, modely abnormálního chování.

10. Problematika stresu, frustrace, konflikt, stres; dimenze stresu: emocionální, intelektuální, sociální, enviromentální, spirituální, fyzická; zvládání stresu.

11. Neurotické obtíže v dětském věku, příčiny vzniku, druhy zátěže typické pro jednotlivá vývojová období, konkrétní typy neurotických obtíží.

12. Psychologická charakteristika mladšího školního věku (rozvoj poznávacích procesů, morálky, vývoj tělesný, emoční a sociální).

13. Poruchy chování, klasifikace problémového chování, příčiny vzniku, agresivita a agrese, neagresivní poruchy chování, diferenciace poruch chování.

14. Problematika syndromu ADHD, příčiny vzniku, projevy hyperaktivity v jednotlivých vývojových obdobích, přístup k dítěti s ADHD, důsledky ADHD v dospělosti.

15. Psychologická charakteristika období dospívání – prepuberta, puberta (tělesné změny, kognitivní, emocionální a sociální vývoj). Psychologická charakteristika adolescence.

16. Vývojové období dospělosti (periodizace, tělesné a psychické změny, krize životního středu), rodina a její význam v období dospělosti.

17. Vývojové období stáří (periodizace, znaky stárnutí, změny fyzické a psychické, adaptace na stáří, nejčastější patologické symptomy ve stáří).

18. Socializace, formy socializace a její činitelé. Sociální učení. Sociální postoje. Skupinová struktura, zjišťování, utváření a možnosti změny. Stereotypy a předsudky.

19. Sociální a interpersonální percepce, interakce a komunikace. Činitelé formování dojmu o jiné osobě. Chyby v interpersonální percepci. Základní principy verbální a neverbální komunikace.

20. Jedinec v sociální skupině. Znaky a klasifikace sociálních skupin. Struktura a dynamika malé sociální skupiny. Konformita, příbuzné pojmy.

ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÁ LITERATURA Z PEDAGOGIKY

AMBROŽOVÁ, K. a kol. Rizikové chování dětí a mladistvých. Příčiny, následky, prevence. Praha: Dětství bez úrazů, o.p.s.

BENDL, S. Školní kázeň v teorii a praxi. 2011. BERTRAND, Y. Soudobé vzdělávací teorie. Praha: Portál, 1998. BREZINKA, W. Východiska pro poznání výchovy. Brno: L. Marek, 2001. ISBN: 80-86263-23-1.

ČECH, T. Škola a její preventivně-výchovná strategie jako předpoklad rozvoje kompetencí dětí. Prevence, 2011, roč. 8, č. 7, s. 4-7. ISSN 1214-8717. EDWARDS, A. New Technology and Education (Contemporary Issues in Education Studies). London: Bloomsbury Academic, 2012. ISBN 978-1-4411-9972-0.

FISHER; S.; ŠKODA, J. Sociální patologie. 2. vyd. Praha : Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido. 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GERLOCH, A. Teorie práva. Plzeň, 2009.

GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. Výzkumné metody v pedagogické praxi. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4368-4.

HAUSNER, M. Výukové objekty a interaktivní vyučování. Liberec: Venkovský prostor, 2007. ISBN 978-80-903897-0-0.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HENDL, J. Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0200-4.

HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. Jaký jsem učitel. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-755-8.

HÝBLOVÁ, R. Školská legislativa. Olomouc, 2010.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

CHROMÝ, J. Materiální didaktické prostředky v informační společnosti. Praha: Verbum, 2011. ISBN 978-80-904415-5-2.

CHUDÝ, Š. a kol. The Concept of Education in the Czech and Slovak Pedagogical Theories since 1989. Brno: Paido, 2013.

KALHOUS, Z. et al. Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KANTOROVÁ, J. a kol. Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I. Olomouc: Hanex, 2008.

KANTOROVÁ, J. a kol. Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II. Olomouc: Hanex,.

KANTOROVÁ, J. Obecná pedagogika I. Olomouc: Agentura Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-59-5. 60 s.

KANTOROVÁ, Jana. Obecná pedagogika II. Olomouc: Agentura Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-60-1. 60 s.

KASPER, T., KASPEROVÁ, D. Dějiny pedagogiky. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.

KAŠČÁK, O., PUPALA,B. Výchova a vzdelávanie v základných diskurzoch. Prešov: Rokus, 2009.

KOCOURKOVÁ, V., ŠAFRÁNKOVÁ, A. Úvod k primární prevenci rizikového chování. Gevak: Olomouc, 2014. ISBN 978-80-86768-85-4.

KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOLÁŘ, Z., VALIŠOVÁ, A. Analýza vyučování. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 230 s. Pedagogika.ISBN 978-80-247-2857-5.

KOLEKTIV AUTORŮ. Výchovné poradenství. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-498-5.

KUDLÁČOVÁ, B. Fenomén výchovy (historicko-filozoficko-antropologický aspekt). Trnava: VEDA, 2006.

LAURENČÍK, M. Jak na dokonalou prezentaci v PowerPointu. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4377-6.

LIESSMANN, K. P. Teorie nevzdělanosti. Omyly společnosti vědění. Praha: Academia, 2008.
MAŇÁK, J. a ŠVEC, Š. Slovník pedagogické metodologie. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-102-2.
MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. a kol. Metody a postupy poznávání žáka. Pedagogická diagnostika. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-014-2.
MUSILOVÁ, M. Pedagogická diagnostika . Olomouc: PVP, 2012. ISBN 978 80 904822 4 1.
MUSILOVÁ, M. Případová studie jako součást pedagogické praxe. Olomouc: PdF UP, 2003. ISBN 80 244 0749 3.
OBST, O. Řízení výuky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia.
OBST, O. Řízení výuky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia.
SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. 2. rozš. a aktualiz. vyd. [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 322 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.
SKALKOVÁ, J. Pedagogika a výzvy nové doby. Brno: Paido, 2004.
STŘELEC, S. (ed.). Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. 1998. STŘELEC, S. (ed.). Studie z teorie a metodiky výchovy II. 2005.
STŘELEC, S. (ed.). Studie z teorie a metodiky výchovy. 2002.
SZOTKOWSKI, R. Od běžné školní tabule k tabuli interaktivní. Z pohledu učitele základní a střední školy. Brno: Paido, 2013. ISBN 978-80-7315-247-5.
ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĎOVÁ K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0044-4.
ZELINKOVÁ, O. Poruchy učení. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

ZÁKLADNÍ LITERATURA K SZZ – ČÁST PSYCHOLOGIE

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. (2001). Pedagogická psychologie. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta.
LEMROVÁ, S. a kol (2004). Pedagogická psychologie. Pedagogika. Praha: Grada. MAREŠ, J. (2013). Pedagogická psychologie. Praha: Portál.
PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A. (2018). Vybrané kapitoly z obecné psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita.
PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M. (2022). Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi. Praha: Grada.
PLHÁKOVÁ, A. (2007). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia.
PUGNEROVÁ, M., DUŠKOVÁ, I. (2018). Z předškoláka školákem. Praha: Grada publishing.
PUGNEROVÁ, M. a kolektiv (2019). Psychologie pro pedagogické fakulty. Praha: Grada publishing.
PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. (2016). Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada publishing.
VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L.. (2021). Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova.

Literatura k SZZ z psychologie (doporučená):

ATKINSON Rita L. (2000). Psychologie. Praha: Portál.
ČÁP Jan, MAREŠ Jiří (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál.
ČÍŽKOVÁ Jitka (1999, 2001, 2010). Přehled vývojové psychologie. Olomouc: UP.
HARTL, Pavel (1993). Psychologický slovník. Praha: Jiří Budka.
LANGMEIER Josef, KREJČÍŘOVÁ Dana (1998). Vývojová psychologie. Praha: Grada.
NAKONEČNÝ Milan (1999). Sociální psychologie. Praha: Academia.
PLEVOVÁ Irena (2017). Psychologické metody pro výchovné poradce. Olomouc: UP.
VÁGNEROVÁ Marie (2000). Vývojová psychologie. Praha: Portál.
VÁGNEROVÁ Marie (1997). Psychologie problémového dítěte školního věku. Praha: Karolinum.